

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากช่วงระยะ 30 ปีที่ผ่านมา การพัฒนาการท่องเที่ยวของไทยได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ผลของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวปรากฏอย่างชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ ของทุกฝ่ายว่าการท่องเที่ยวได้นำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศเป็นอันดับหนึ่ง จากผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่สูงนี้เอง ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา มุ่งเน้นประเด็นทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยไร้การวางแผน มีการเติบโตตามขบวนการ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

ผลของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ปรากฏ พบว่า มีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบแต่ในเกือบทุกพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเปรียบเสมือนชุมทรัพย์อันสำคัญที่ปรากฏให้เห็นในแหล่งท่องเที่ยว ที่สำคัญต่าง ๆ เช่น การนำเสียของน้ำทะเลในอ่าวพัทยา การเกิดขึ้นของตึกรามบ้านช่องเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นระเบียบในพื้นที่เขตเมืองพัทยา ลำน้ำแควน้อยของจังหวัดกาญจนบุรีที่ถูกรุกรานด้วยคิโกล็อกลอยน้ำซึ่งส่งเสียงก้องหุบเขา ตลอดจนพื้นที่หาดทรายขาว และทิวมะพร้าวของชายหาดภูเก็ตถูกแทนที่ด้วย บาร์เบียร์ แสงไฟ เสียงเพลง และหญิงบริการ หรือการเกิดขึ้นของคอนโดมิเนียมเชิงคอสตูพของเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น

จากการเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เป็นระบบ ก่อให้เกิดปัญหาทางกายภาพ และปัญหาด้านอื่น ๆ ตามมา ส่งผลให้ทางภาครัฐเริ่มตระหนักปัญหาถึงที่เป็นผลจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ จึงได้มีการศึกษาวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทุกระดับ ทั้งแผนระดับชาติ โดยมีการบรรจุแผนการท่องเที่ยวลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฯ นับแต่แผน 4 และเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีแผนเฉพาะระดับท้องถิ่นซึ่งมีความครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ แต่สิ่งที่ปรากฏทั่วไปในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวพบในปัจจุบัน ยังคงเป็นปัญหาเดิม ๆ ที่ยังคงอยู่ แม้ว่าจะได้มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นแล้วก็ตาม จึงเป็นคำถามอยู่ว่าเหตุใด แผนต่าง ๆ ที่วางไว้จึงไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ แผนการท่องเที่ยวส่วนใหญ่กำหนดจากส่วนกลาง ซึ่งโดยแท้จริงแล้ว เป้าหมาย จุดประสงค์

ตลอดจน วิถีปฏิบัติตามแผนได้ตรงกับความต้องการและความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน ความเข้าใจและ ความร่วมมือของคนในท้องถิ่นที่ปฏิบัติตามแผนเป็นเช่นไร

ดังนั้นในการศึกษาลักษณะสภาพแวดล้อมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้รู้ถึง ลักษณะกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และทัศนคติ ตลอดจนพฤติกรรมของผู้คนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ สำหรับนำมาประกอบการพิจารณา กำหนด แผนและแนวทางต่าง ๆ ในการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน ชุมชน เกาะพีพีเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่เหมาะสม ในการศึกษาสภาพแวดล้อมชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเกาะพีพีได้มีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาติดต่อกันเกือบ 10 ปี ประกอบกับ เกาะพีพีเองมีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่ราบสำหรับการพัฒนาเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว ในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวจนเต็มพื้นที่ จนก่อให้เกิดปัญหาทางสภาพแวดล้อม และ ปัญหา เศรษฐกิจและสังคมตามมา การที่เกาะพีพีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทั้งในระดับชาติและ ระดับจังหวัด ผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวของเกาะพีพีในแต่ละปีทำรายได้สู่จังหวัดมากมาย จึง ได้มีการตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น มีการศึกษาวางแผนวางการท่องเที่ยว เพื่อพยายามแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น และวางแนวทางการพัฒนาพื้นที่ ในปัจจุบันปัญหาบางอย่างได้รับการแก้ไข แต่ ยังคงมีปัญหาส่วนหนึ่งที่ยังคงเป็นปัญหาอยู่

ความสัมพันธ์ของชุมชนและกิจกรรมกับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะกายภาพที่มีต่อกิจกรรมชุมชนเพื่อกำหนดรูปแบบ และกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาทบทวนแผนการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะพีพี
2. ศึกษาพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว
3. ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว กับกิจกรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ
4. ศึกษาทัศนคติที่มีระหว่างกันของกลุ่มคนต่าง ๆ และทัศนคติที่มีต่อสภาพท่องเที่ยว
5. เพื่อกำหนดแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว และการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพชุมชน

ขอบเขตการศึกษา

1. เขตเขตพื้นที่ศึกษา

ทำการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวในเกาะพีพีหมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 8 ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เนื่องจากพื้นที่นี้มีการพัฒนาที่พักและการบริการเพื่อนักท่องเที่ยวเต็มรูปแบบและเป็นศูนย์กลางการบริการของแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

2. ขอบเขตเนื้อหา

- ศึกษาสภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของเกาะพีพี โดยเน้นการพัฒนาทางกายภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ

- ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม และสภาพกายภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาลักษณะของชุมชน

- ศึกษาทัศนคติของกลุ่มคนต่าง ๆ ที่มีต่อกัน ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และบรรยากาศการท่องเที่ยว ตลอดจนทัศนคติต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาความต้องการความคิดเห็นของคนในพื้นที่

- ศึกษาทบทวนแผนงานพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา โดยทำการ ศึกษาทั้งแผนชาติ และแผนระดับท้องถิ่น

- วิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยโดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร หรือห้องสมุด (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า ข้อมูลเอกสารทางราชการและส่วนบุคคล

2. ศึกษาสำรวจข้อเท็จจริงในพื้นที่ โดยการสำรวจสอบถามด้วยแบบสอบถาม และการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตการณ์

3. นำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ โดยอาศัยหลักวิชาที่เกี่ยวข้อง

4. แสดงผลวิจัยออกมาในรูปของการพรรณา ตาราง แผนภูมิ และแผนที่ ทาง การศึกษาดังนี้

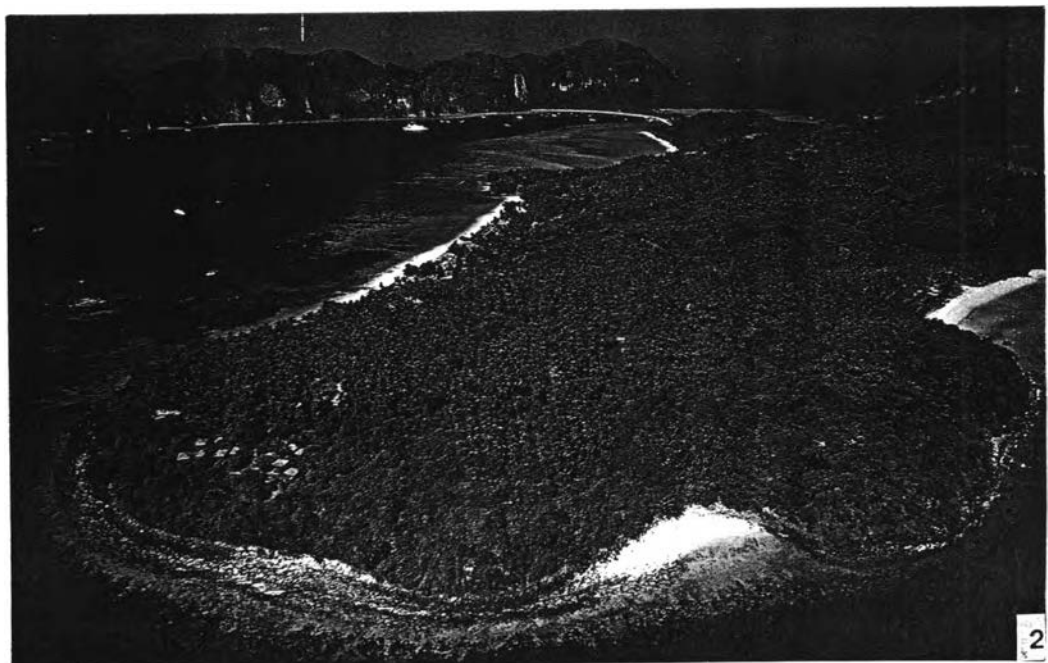
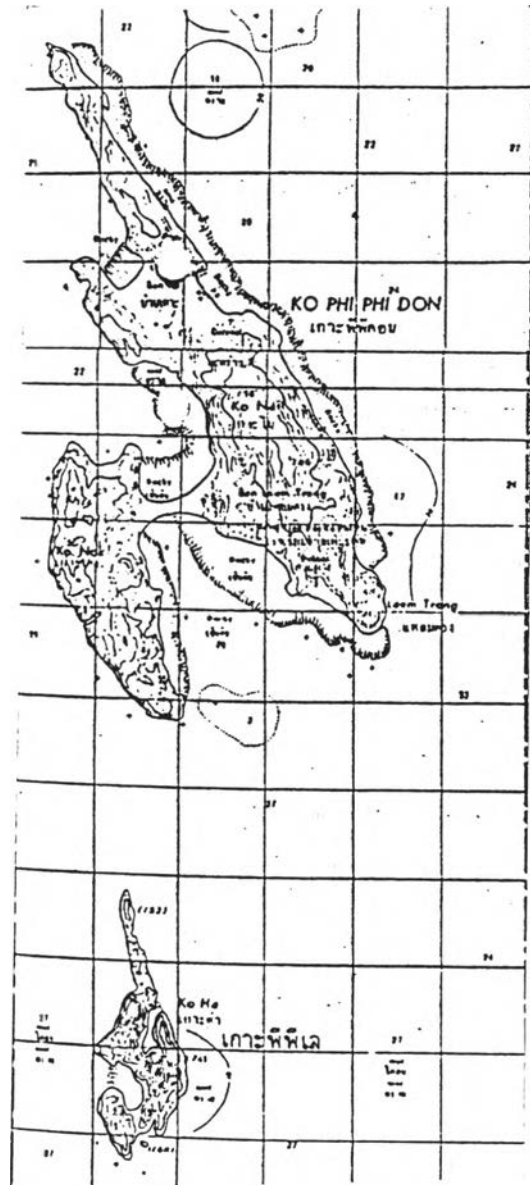

ภาพที่ 1

เกาะพีพี

เกาะพีพีเป็นเกาะใหญ่กลางทะเลอันดามัน พีพีมาจาก “ปิอาปี” ซึ่งแปลว่าไม้จำพวกแสม พีพีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดกระบี่ และเป็นส่วนหนึ่งของระบบการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดกระบี่ไปทางตะวันตกเฉียงใต้เป็นระยะทาง 45 กิโลเมตร มีความสวยงามตามธรรมชาติจนได้รับสมญานามว่า “มรกตแห่งทะเลอันดามัน”

1. โค้งอ่าวต้นไทร โละคาร์มัสสัญลักษณ์ของเกาะพีพี
2. มุมมองของเกาะพีพีกลางอากาศ

4.1 ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยศึกษาการพัฒนาทางกายภาพ ตลอดจนแผนการพัฒนาในอดีตที่มีอยู่ในพื้นที่ที่มีบทบาทต่อชุมชนเกาะพีพี ไม่ว่าจะเป็นแผนระดับชาติ และระดับพื้นที่ เพื่อทราบถึงทิศทางแนวโน้มของการพัฒนาในพื้นที่นับแต่อดีต

4.2 ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประชากร โดยทั่วไป เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่

4.3 ศึกษาสภาพกายภาพที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมของกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

4.4 ศึกษาถึงทัศนคติ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ ตลอดจนทัศนคติที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ การรับรู้ถึงผลกระทบและสภาพการพัฒนาอนาคตของเกาะพีพี

4.5 นำผลการศึกษาข้างต้นนำมาวิเคราะห์ ถึงปัญหา สิ่งที่เอื้อและข้อจำกัดในการพัฒนา และกระบวนการวางแผนแนวทางการจัดการให้สอดคล้องกับแผนที่มียู่เดิม

แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้สามารถแบ่งออกตามแหล่งที่มาได้ 3 ประเภทคือ

1. ข้อมูลสถิติ เอกสาร จากหน่วยราชการ และสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. แผนที่และภาพถ่าย
3. ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ จากผู้ที่

เกี่ยวข้อง

- การสำรวจข้อมูลภาคสนาม เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์อาคาร

กิจกรรมในพื้นที่

- ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยการสำรวจข้อมูลทั้งสิ้น 150 ตัวอย่างจากกลุ่ม

ตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและชาวบ้าน

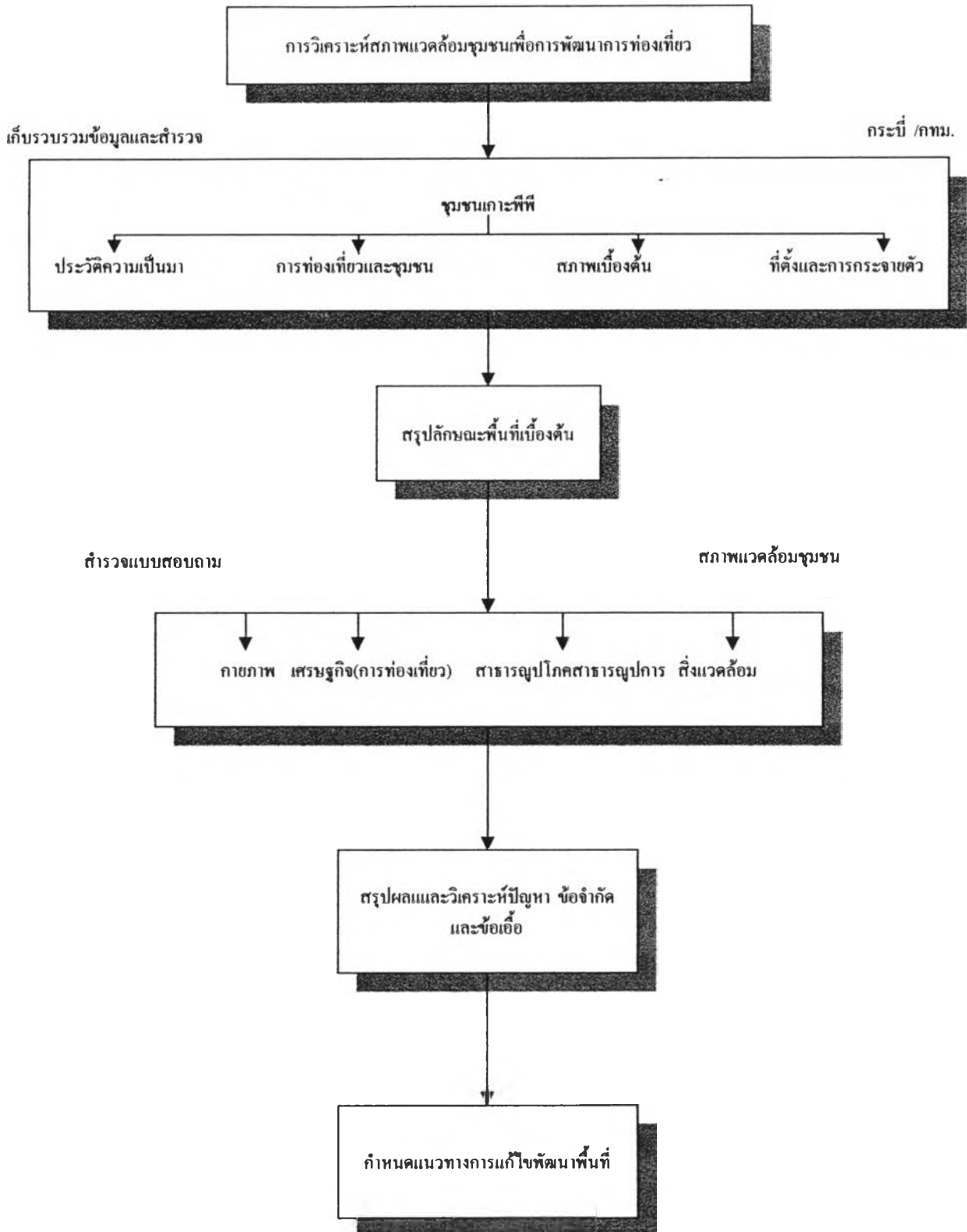
- สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ภาครัฐและนักลงทุนจากภายนอก

นอก

หลักสูตรกลาง สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิแสดงขั้นตอนการศึกษาวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เกาะพีพี ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งต้องมีการปรับแผนนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดผลในการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม โดยเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญชุมชนมีผลในเชิงปฏิบัติและสามารถเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

แนวคิดในการศึกษา

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ของชุมชน และกิจกรรมกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะลักษณะทางกายภาพที่มีต่อกิจกรรมชุมชน เพื่อเป็นการกำหนดรูปแบบ และกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง โดยทำการศึกษาทัศนคติของกลุ่มคนต่าง ๆ ตลอดจนกายภาพ ข้อจำกัดและโอกาสในการพัฒนา เป็นการมองหา (Public Views) มุมมองสาธารณะร่วมกันในการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นมีความสอดคล้องกับความต้องการ สภาพความเป็นจริงและสามารถปฏิบัติได้จริง การพัฒนาของภาครัฐควรจะต้องก่อผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนอย่างแท้จริงและส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

สภาพแวดล้อมชุมชนในที่นี่มีผลต่ออุปสงค์และอุปทานในการท่องเที่ยวของบริเวณพื้นที่เกาะ โดยสภาพแวดล้อมชุมชนที่คำนึงถึง คือ ในแง่ของสภาพแวดล้อมอันประกอบด้วยกรรมสิทธิ์ที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้อาคาร ลักษณะอาคาร กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การกระจายตัวของกลุ่มคน และระบบชุมชนในพื้นที่

ทัศนคติ ความคิดเห็นของผู้คนต่าง ๆ ต่อชุมชนในแง่ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การบริการพื้นฐาน การเข้าถึง ตลอดจนปัญหาในพื้นที่และบทบาทของกลุ่มคนต่าง ๆ ในการแก้ไขพัฒนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวกำหนดโอกาสและความเป็นไปได้ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวโดยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบแก้ไขปัญหาในการพัฒนาต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

“การท่องเที่ยว” ในความหมายทั่วไปหมายถึง การเดินทางจากถิ่นที่อยู่เป็นการชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่อาจมีวัตถุประสงค์ด้านอื่น ๆ อาทิเช่น เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมเยือนเพื่อนฝูงหรือญาติพี่น้อง เพิ่มพูนประสบการณ์ เปลี่ยนบรรยากาศ การท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้นอกจากความหมายข้างต้น ยังหมายรวมถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวแผนพัฒนาตลอดจนโครงการด้านการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาในพื้นที่

“นักท่องเที่ยว” การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายที่แตกต่างระหว่างนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากถิ่นที่อยู่ปกติของตนไปยังถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราว และมีการพักแรมแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน พักผ่อนเยี่ยมญาติมิตร ติดต่อธุรกิจหรือประกอบกิจการอื่น ๆ แต่ทั้งนี้มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพรายได้ ส่วนนักท่องเที่ยว หมายถึงบุคคลที่เดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง แต่ไม่มีการพักแรมในสถานที่นั้น ในพื้นที่เกาะพีพีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถไปได้ทั้งพักแรมและวันเดียวกลับความหมายของนักท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้ จึงรวมทั้งนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว หมายถึง วัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวอันเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติประเภทสวยงาม ได้แก่ ทิวทัศน์ภูเขา ชายหาด ฯลฯ
2. สิ่งสวยงามที่มนุษย์สร้างขึ้น อันแสดงออกถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ศาสนา สถาปัตยกรรม
3. ศิลปกรรม และวัฒนธรรมที่น่าสนใจได้แก่ การดำเนินชีวิตชนบท ตลอดจนศิลปหัตถกรรม เป็นต้น

สภาพแวดล้อมชุมชน ในที่นี้หมายถึง สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติอันได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มีผลต่อการเป็นปัจจุบันพื้นฐานในการท่องเที่ยว เช่น หาดทราย ปะการัง ตลอดจนสภาพของภูมิประเทศที่สวยงาม สภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ กลุ่มของอาคาร สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น สภาพแวดล้อมทางสังคม อันได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม กลุ่มคนในพื้นที่และกิจกรรมต่าง ๆ

ชุมชน ในที่นี้หมายถึง กลุ่มคนในพื้นที่บริเวณต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นชุมชนตามที่ตั้ง
ของพื้นที่คือ ชุมชนต้นไทร โละบาเกา ชุมชนบ่อหิน ชุมชนหาดยาว ชุมชนโละบาเกา-โละลานา
และชุมชนแหลมตง

การพัฒนาการท่องเที่ยว ในที่นี้หมายถึง การพัฒนาพื้นที่เกาะ โดยทำการพัฒนา
สภาพชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่มีในชุมชน สามารถสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของ
ชุมชน โดยมีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง